

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն
«Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի
օգնականների դասավանդման հմտությունների
զարգացման ապահովում» ծրագիր

ՅԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱԼՔ

Դպրոց՝ Ծովասարի Բ. Մուրադյանի անվան միջնակարգ դպրոց

Առարկա՝ Հայոց լեզու և գրականություն

Թեմա՝ «Ներառական կրթության իրականացման ժամանակ
ինքնուրույն աշխատանքի զարգացումը»

Վերապատրաստող մենթոր՝ Թամարա Իսոյան

Ուսուցիչ՝ Հասմիկ Մուշեղյան

2023

«Ժամանակակից դպրոցի կարևորագույն խնդիրն է սովորեցնել մարդուն ապրել տեղեկատվական աշխարհում»

Ա.Պ.Սեմյոնով

Ներածություն

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների զարգացման տեմպը, ուսուցման ժամանակակից մեթոդները, սովորողների և սովորեցնողների անընդհատ ինքնակրթության և զարգացման անհրաժեշտությունը պարտադրում են ուսուցման գործընթացում կիրառել այնպիսի տեխնոլոգիաներ, որոնք բարձրացում են կրթության արդյունավետությունը և որակը:

Կարևորելով տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի կիրառման անհրաժեշտությունը արդի ժամանակներում, տեխնոլոգիայի միջոցով ստացվող ինֆորմացիայի անսահմանությունը և SՆՏ-ի տարածումն ու օգտագործումը աշակերտների շրջանում, որոշեցի հետազոտական թեմա ընտրել տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների միջոցով ինքնուրույն աշխատանքի զարգացումը: Քանի որ յուրաքանչյուր սերունդ ինքն է թելադրում մեթոդը, որով հնարավոր է սովորեցնել, կարծում եմ, այս պարագայում աշակերտների մոտիվացիայի բարձրացման տարբերակ է տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հենց հայոց լեզու և գրականություն առարկաների ժամին:

Եթե նկատի ունենանք այն փաստը, որ մեր ժամանակներում ամենաթարմ տեղեկատվությունն անգամ կես ժամ հետո կարող է հնանալ, պարզ է դառնում, որ նման հասարակության մեջ ապրելու և հաջողության հասնելու համար աշակերտը պետք է կարողանա նախ ճկուն կերպով հարմարվել փոփոխվող պայմաններին և ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերել: Դրա համար նա պետք է կարողանա ստեղծագործաբար ու քննադատորեն մտածել, ինքնուրույն խնդրի լուծման ուղիներ գտնել ու որոշումներ կայացնել, տեղեկատվության հետ աշխատելու հմտություն և համակարգչային գրագիտություն ձեռք բերել: Կարելի է այսպիսի եզրահանգում անել. **Դպրոցական կրթությունը այսօր չի կարող հավակնել վերջնական ու լիարժեք**

գիտելիքների դարբնոցի դերին,¹ քանի որ յուրաքանչյուր տեղեկատվական պայթյուն գրեթե ի չիք է դարձնում նախորդի կարևորությունը: Ահա թե ինչու աշակերտներին նախևառաջ պետք է սովորեցնել սովորել, այսինքն՝ ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերելու հմտություններ տալ, որի արդյունքում կրթությունը կարող է դառնալ անընդհատ, շարունակական ուսումնառություն ողջ կյանքի ընթացքում:

Թեման կարևոր է ու արդիական, քանի որ 21-րդ դարում ակադեմիական գիտելիքներն ու քննադատական մտածողությունը բավարար չեն հաջողության հասնելու համար: Հատուկ պայման է որոշակի տեխնիկական հմտություններ: Բացի դա, տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումով ինքնուրույն աշխատանքի ձևավորումը աշակերտի առաջ գիտելիքի, ինֆորմացիայի նոր աշխարհներ է բացահայտում, նաև հնարավորություն է ընձեռում համաճարակի պայմաններում կատարել առցանց դասընթաց:

¹ Աստվածատրյան Մելանյա, Թերզյան Գայանե, Թորոսյան Արտաշես, Շարխաթունյան Հայկ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Աստղիկ հրատարակչություն, Երևան 2004, էջ 25:

Գրական ակնարկ

Փաստ է, որ 21-րդ դարը համարվում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դարաշրջան: Ավանդական մեթոդներին փոխարինելու են գալիս ժամանակակից մեթոդներ, նորարական հնարներ, որոնք հեշտացնում են դասավանդողի աշխատանքը ու հետաքրքրություն առաջացնում դասավանդվողների շրջանում: Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնական լեզուն գրական հայերենն է, ու յուրաքանչյուր ոք, ով իրեն համարում է երկրի քաղաքացի, ցանկանում է դառնալ հասարակության մասնիկը, որևէ գործունեություն ծավալել, պետք է առարկայական չափորոշչով սահմանված որոշակի պահանջների բավարարի: Առանց լեզվական որոշակի գիտելիքների իմացության դժվար է պատկերացնել անձի կայացումը, սոցիալականացումը կամ մասնագիտական կողմնորոշումը: Ժամանակակից մեթոդների միջոցով դյուրին է դառնում ներառական կրթությունը իրականացնելու համար:

SZS-ների օգտագործման հնարավորությունների շառավիղը բավականին լայն է: Փաստ է, որ ներկա օրերում աշակերտի առօրյայի անբաժան մասն է կազմում համակարգիչը, հեռախոսը, ու ուսուցչի դերը՝ որպես ուսուցանող, կայանում է նրանում, թե ինչպես հնարավոր է տեղեկատվական տեխնոլոգիան գուտ խաղային օբյեկտից դարձնել ուսման բաղադրիչ մաս: Տեղեկատվական տեխնոլոգիայի կիրառումը ուսումնական գործընթացի ընթացքում առաջին հերթին պետք է խթան հանդիսանա սովորողների ճանաչողական կարողությունների ակտիվացման, ուսումնական նյութի հաջող յուրացման համար և նպաստի սովորողի որոշակի որակների զարգացմանը: Հետևաբար, SZS-ն պետք է կատարի որոշակի կրթական գործառույթ, օգնի երեխային կողմնորոշվել տեղեկատվության հեղեղի մեջ, ընկալել այն, հիշել, և ոչ մի դեպքում չվնասել առողջությունը: SZS միջոցները պետք է գործեն որպես ուսումնական գործընթացի օժանդակ տարր, այլ ոչ հիմնական: Այսօր աշխարհում, մեր հասարակության մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունները, այդ թվում նաև տեխնոլոգիական հեղափոխությունը, փոխում են կրթության նկատմամբ ձևավորված մտեցումները, հարաբերությունները, սուբյեկտներն ու օբյեկտները. Այս գործընթացում տեխնոլոգիաներն ունեն.²

² Աստվածատրյան Մելանյա, Թերզյան Գայանե, Թորոսյան Արտաշես, Շարխաթունյան Հայկ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Աստղիկ հրատարակչություն, Երևան 2004, էջ 124:

- գործիքի դեր, որոնք կոչված են արագացնելու այն, ինչ արվում էր դանդաղ,
- տեղեկատվական աղբյուրի դեր, գտնելու համար այն տեղեկությունը, որը ժամանակին անհասանելի էր թվում,
- ուսուցման օբյեկտի դեր, ցուցադրելով այն, ինչ առաջ անտեսանելի էր, կամ ցուցադրման համար անհնար,
- հաղորդակցման նոր միջոցի դեր, որը, ինտերակտիվ համագործակցելով սովորողի հետ, կապում է բոլորին՝ ստեղծելով համաժամանակյա և ոչ համաժամանակյա հաղորդակցության հնարավորություն:

Հաշվի առնելով դպրոցականի հոգեբանական առանձնահատկությունները, ՏՀՏ-ների հետ աշխատանքը պետք է հստակ մտածված և չափավորված լինի: Այդպիսով, ՏՀՏ-ի օգտագործումը դասին պետք է կրի նուրբ բնույթ: Ուսուցիչը, դասին նախապատրաստվելիս պետք է հանգամանորեն մտածի ՏՀՏ-ի օգտագործման նպատակի, տեղի և ձևի մասին:

ՏՀՏ-ների օգտագործման հիմնական առանձնահատկությունները, որոնք կօգնեն ուսուցչին դասի ժամանակ ստեղծել բարենպաստ պայմաններ և հասնել նյութի յուրացման բարձր մակարդակի.

- դիդակտիկ նյութերի ստեղծում և նախապատրաստում /առաջադրանքների տարբերակներ, աղյուսակներ, սխեմաներ, գծագրեր, ցուցապաստառներ և այլն/
- ուսումնական նյութի վերաբերյալ պրեզենտացիայի /շնորհանդես/ ստեղծում
- պատրաստի ծրագրային արտադրանքի օգտագործում
- դասին նախապատրաստվելու, արտադասարանական միջոցառումների, ինքնակրթության համար ինտերնետ ռեսուրսների փնտրում և օգտագործում
- կրթության և դաստիարակության արդյունքներին հետևելու համար մոնիթորինգի ստեղծում
- տեքստային աշխատանքների ստեղծում
- մեթոդական փորձի ընդհանրացում էլեկտրոնային տեսքով³:

³ Նախաշավիդ, 5.2017, էջ 55:

SՀS-ների օգտագործմամբ ուղեկցվող դասերը իրենց պարզության, գեղեցկության և տեսանելիության շնորհիվ ուսումնական նյութի ընկալման ընթացքում առավել մեծ տպավորություն են թողնում սովորողների հոգեբանահուզական ֆոնի վրա:

Սուլտիմեդիան նյութի և գործընթացների ներկայացումն է ոչ թե ավանդական տեքստային նկարագրությամբ, այլ ֆոտոնկարների, տեսանյութերի, գծագրերի, շարժանկարների, ձայնի օգնությամբ: Դասի անցկացումը մեդիայի շնորհիվ գրավում է դպրոցականներին: Այդ տիպի դասերի ընթացքում դասարանում ստեղծվում է իրական շփման իրավիճակ, որի ժամանակ երեխաները ձգտում են իրենց մտքերն արտահայտել սեփական բառերով, հաճույքով են կատարում առաջադրանքները, ուսումնական նյութի հանդեպ մեծ հետաքրքրություն են ցուցաբերում:

Մենք ապրում ենք մի ժամանակում, երբ պատկերներ ստեղծելու հնարավորությունները մեծացել են: Արդյունքում մարդիկ լավ են յուրացնում այն ամենը, ինչը ուղեկցվում է պատկերներով: Հետևաբար, արդյունավետ ուսուցման գործընթացում պարտադիր է տեքստի, խոսքի ուղեկցումը պատկերներով:⁴ Տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը ունի երկու տիպի առավելություն՝ որակական և քանակական: Որակական առումով նոր հնարավորությունները ակնհայտ են, եթե ուղղակի համեմատենք բանավոր նկարագրությունները տեսաձայնային ներկայացման հետ: Քանակական առավելությունները արտահայտվում են նրանով, որ մեդիամիջավայրը անհամեմատելի մեծ է տեղեկության խտությամբ: Իսկապես, տեքստի 1 էջը դասավանդողը արտաբերում է 1-2 բուլետի ընթացքում: Այդ նույն բուլետի ընթացքում լայնեկրան տեսանյութը բերում է ինֆորմացիայի ավելի մեծ ծավալ:

Հաստատված է, որ նյութի բանավոր մատուցման ժամանակ սովորողը բուլետում ընկալում է և ընդունակ է վերլուծելու մինչև հազար պայմանական միավոր տեղեկություն, իսկ տեսողական օրգանների «միացման» դեպքում՝ մինչև 100 հազար այդպիսի միավոր:

Դպրոցականի մոտ ավելի զարգացած է կամային ուշադրությունը, որը հատկապես կենտրոնանում է, երբ նրան հետաքրքիր է, երբ ուսումնական նյութը

⁴ Խաչատրյան Ս., Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Հեբեռ հիմնադրամ, Հայաստան 2020, էջ 18:

տարբերվում է պարզությամբ, պայծառությամբ, երբ սովորողի մոտ դրական հույզեր է առաջացնում:

Ապացուցված է, որ աշակերտին գրավում են մեծադիր աշխատանքները, գլխաբառերը, որոնք գույնով, չափերով տարբերվում են: Արդի ուսուցումը հնարավոր է դարձնում յուրաքանչյուր դասի կիրառել տեղակատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի առավելությունները աշակերտի մոտիվացիայի բարձրացման համար:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիան կարող է օգտագործվել ուսուցման գործընթացի բոլոր փուլերում.

- Նոր նյութի բացատրում
- Ամրապնդում
- Կրկնություն
- Գիտելիքների, կարողությունների ու հմտությունների ստուգում
- Գնահատում

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով ուսուցման միջոցները անվանում են ինտերակտիվ, որոնք ունեն աշակերտի և ուսուցչի գործողությունների արձագանքելու, նրանց հետ երկխոսության մեջ մտնելու կարողություն⁵:

Այս տեխնոլոգիան կարելի է դիտել որպես ուսուցման բացատրական-զննական մեթոդ, որի հիմնական նպատակը ուսումնական նյութի հաղորդման ճանապարհով սովորողների՝ տեղեկատվության յուրացման կազմակերպումն է և դրա հաջող ընկալման ապահովումը, որը ընդլայնվում է, երբ զուգահեռ միանում է նաև տեսողական հիշողությունը:

Հայտնի է, որ մարդկանց մեծամասնությունը մտապահում է լսածի 5% և տեսածի 20%-ը: Չայնային և տեսողական տեղեկատվության միաժամանակյա օգտագործումը բարձրացնում է մտապահելու ունակությունը մինչև 40-50 %: Մեղիածրագրերը

⁵ Մանուկյան Արմենուհի, Ուսուցչի մանկավարժական գործիմացության տեխնոլոգիական համակարգը, Երևան 2008, էջ 118:

ինֆորմացիան մատուցում են զանազան ձևերով և հենց դրանով ուսումնական պրոցեսն ավելի արդյունավետ են դարձնում:

Ամերիկացի հայտնի հոգեբան Ալան Քոլինզը առանձնացնում է դասավանդման մեթոդիկայի ութ քայլ, որոնցից յուրաքանչյուրը կարելի է լավագույնս կիրառել տեխնոլոգիաների օգնությամբ.⁶

1. Ամբողջ դասարանի հետ աշխատանքից անցում փոքր խմբերի հետ աշխատանքին
2. Դասախոսությունից կամ տեղեկատվություն հաղորդելուց անցում դեպի նյութն ինքնուրույն յուրացնելուն աշակերտներին օժանդակմանը
3. Միայն ուժեղ աշակերտների հետ աշխատանքից անցում նաև թույլերի հետ աշխատանքին
4. Անցում դեպի հնարավորինս շատ աշակերտների ընդգրկում դասապրոցեսում
5. Թեստային առաջադրանքների գնահատումից անցում դեպի աշխատանքի արդյունքների, առաջընթացի և ջանքերի գնահատում
6. Մրցակցությունից անցում դեպի համագործակցություն
7. Միօրինակությունից, երբ աշակերտները նույն բանն են սովորում, անցում դեպի բազմազանություն, երբ տարբեր աշակերտներ տարբեր բաներ են սովորում,
8. Անցում զուտ բառաին մտածողությունից դեպի տեսողական ու բառային մտածողությունների ինտեգրմանը.
Վերոնշյալ կետերը ցույց են տալիս այն կարևոր հնարավորությունները,

⁶ Աստվածատրյան Մելանյա, Թերզյան Գայանե, Թորոսյան Արտաշես, Շարխաթունյան Հայկ, Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Աստղիկ հրատարակչություն, Երևան 2004, էջ 70:

որոնք իրականացվում են տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի միջոցով:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման նպատակները`

- կրթական - սովորողների կողմից ուսումնական նյութի ընկալումը, ուսումնասիրության օբյեկտների կապերի և հարաբերությունների ըմբռնումը
- զարգացման- սովորողների ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացումը, ընդհանրացնելու, վերլուծելու, համեմատելու հմտությունները, սովորողների ստեղծագործական գործունեության ինտենսիվացումը
- դաստիարակչական - գիտական աշխարհայացքի ձևավորում, ինքնուրույն և խմբային աշխատանքների հստակ կազմակերպման հմտություններ, ընկերության, փոխադարձ օգնության զգացումների դաստիարակում
- տեխնիկական-ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ համաշխարհային շուկայում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մասնագետների թափուր տեղերը կազմում են շուրջ 2 միլիոն:

S2S-ի կիրառման ժամանակը ուսուցչի և աշակերտի դերը`

- ✓ ուսուցիչը միայն ցուցադրում է
- ✓ ուսուցիչը մեկնաբանում է
- ✓ ուսուցիչը ուղղորդում է լրացուցիչ հարցերով
- ✓ աշակերտի անհատական աշխատանք
- ✓ աշակերտների խմբային աշխատանք
- ✓ աշխատանքի ժամանակ հետևել ժամանակին

- ✓ ուսուցիչը ստուգում է, անդրադարձ կատարում

Հայաստանի Հանրապետությունը համընդհանուր ներառական կրթությունը հռչակում է որպես յուրաքանչյուր երեխայի կրթության իրավունքի ապահովման երաշխիք: Ներառական կրթության քաղաքականությունը նպատակաուղղված է յուրաքանչյուր երեխայի կրթության մատչելիության, հավասար մասնակցության հնարավորության և որակի ապահովմանը:

ՀՀ Ազգային ժողովը 2014 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ընդունել է «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը (ՀՕ-200-Ն), համաձայն որի հանրակրթության համակարգում անցում է կատարվել **համընդհանուր ներառական կրթության**: Հայաստանի Հանրապետության պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում ներդրվել են ուսուցչի օգնականի հաստիքներ, որոնց թիվը որոշվում է տվյալ դպրոցում սովորողների միջին տարեկան թվի 10 տոկոսի հաշվարկի հարաբերակցությունից:

Ներառական կրթություն

Համաձայն «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի՝

- **Ներառական կրթությունը՝** յուրաքանչյուր երեխայի համար, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող, զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան, անհրաժեշտ պայմանների և հարմարեցված միջավայրի ապահովման միջոցով կրթական գործընթացին առավելագույն մասնակցության և հանրակրթության պետական չափորոշիչով սահմանված արդյունքի ապահովումն է:
- **կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձը՝** խոսքի և լեզվի, հաղորդակցման, լսողության, տեսողության, ինտելեկտի (մտավոր), հուզական, վարքի, շարժունակության և այլ խնդիրներով պայմանավորված՝ ուսուցման հետ կապված դժվարություններ ունեցող, ինչպես նաև բացառիկ ընդունակություններ ունեցող անձն է, որին հանրակրթական հիմնական ծրագրերը յուրացնելու համար անհրաժեշտ են կրթության առանձնահատուկ պայմաններ, ներառյալ՝ խելամիտ հարմարեցումներ:

- Կիրառվում է երեխայի կրթությանն աջակցելու եռաստիճան համակարգ: կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները մանկավարժահոգեբանական աջակցություն են ստանում 3 մակարդակում՝ հանրակրթական դպրոցում, տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոնների և հանրապետական կենտրոնի կողմից:

Նոր ձևավորված համակարգը հնարավորություն է ընձեռում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթությունն ու դաստիարակությունը կազմակերպել առանց երեխային ընտանիքից անջատելու՝ ապահովելով նրա համակողմանի հասարակական զարգացումը և ներառելով նրան հանրակրթական ուսումնական հաստատություն:

SՀS-ի կիրառման դրական և բացասական կողմերը.

Դեռևս չորրորդ դարում Եզնիկ Կողբացին չարի և բարու դուալիստական ըմբռնման ժամանակ դրանք տեսնում էր մարդու գործողություններում. Երկաթը մերթ ծառայեցվում է մերթ բարի բաների համար, մեկ չար. Եթե մեկը խոփ, բահ, գերանդի է պատրաստում, երկաթը բարի բաների համար է ծառայեցնում, եթե սուսեր, նիզիկ, նետ է սարքում, այսպիսով երկաթը չար գործ է կատարում: Այսպիսիով, որևէ առարկայի օգտակար ու վնասակար հատկանիշների մասին խոսելիս պետք նկատի ունենալ, թե որ տեսանկյունից են նրան վերաբերում: Հետևաբար, տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաները կարող են դրական և բացասական ազդեցություն ունենալ սովորողների վրա: << Լավ է մեկ անգամ տեսնել, քան հարյուր անգամ լսել>> ասացվածքը վերաբերում է ուժեղ կողմին: Ցուցադրական-գննական նյութերի մատուցումը ավելի արդյունավետ միջոց է նյութի յուրացման համար: SՀS-ի օգտագործումը օգնում է ժամանակը ճիշտ տնօրինել, տեղեկատվական հեղեղի մեջ կարող ես աշակերտին ուղղորդել դեպի որոնման ճիշտ ուղիներ, համակարգչի ընկալում որպես տեղեկատվական աղբյուր, և ոչ թե խաղային տեխնոլոգիա: Այնուամենայնիվ, SՀS-ի անսարքությունը կարող է անակնկալի բերել ուսուցանողին և ուսումնառողին: SՀS-ների օգտագործմամբ ուղեկցվող դասերը իրենց պարզության, գեղեցկության և տեսանելիության շնորհիվ ուսումնական նյութի ընկալման ընթացքում առավել մեծ տպավորություն են թողնում սովորողների հոգեբանա-հուզական ֆոնի վրա:

Ինքնուրույն աշխատանքի էությունը

Այս թեմային անդրադառնալիս հարկ է նշել Մոնտեսորիի մանկավարժական նշանաբանը.<<օգնիր ինձ դա կատարել ինքնուրույն>>: Այն ուսուցչին ուղղված երեխայի կոչն է: Այս համընդհանուր զարգացման աշխարհում առանձնահատուկ կարողություն է մարդու ինքնուրույնությունը, այն անձնային որակ է: Ինքնուրույնությունը, սեփական կյանքը կազմակերպելու, սեփական հոգևոր ու մտավոր հնարավորությունները գիտակցելու, գնահատելու և ըստ այդմ իր զարգացման ուղին ընտրելու մարդու ընդունակությունն է: Ինքնուրույնության գաղափարի համատեքստում ուսուցչի համար կարևոր խնդիր է դառնում ուսուցման գործընթացն աստիճանաբար ինքնուսուցման գործընթացի վերածելը:

Փորձենք տարբերակել ինքնուրույնություն և ինքնուրույն աշխատանք եզրույթները.ինչպես արդեն նշեցինք, ինքնուրույնությունը անձնային որակ է, իսկ ինքնուրույն աշխատանքը ուսումնական աշխատանքի ձև: Ինքնուրույնության և ինքնուրույն աշխատանքի միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը մի կողմից արդեն ձեռքբերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստող միջոց: Այսինքն՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատ որակ:⁷ Ինքնուրույն են կոչվում այն աշխատանքները, որոնք աշակերտները կատարում են ուսուցչի հանձնարարությամբ և կամ սեփական նախաձեռնությամբ: Որպեսզի սովորողները կատարեն ինքնուրույն աշխատանք, անհրաժեշտ է, որ նրանք ունենան իրենց գործողությունները, գործելակերպը հստակ իրագործելու պատկերացում: Նրանք պետք է որոշակիորեն իմանան, թե ինչ աշխատանք են կատարելու, ինչ նպատակ է հետապնդում այն, ինչ խնդիրներ են լուծելու, երբ են սկսելու աշխատանքը, երբ են ավարտելու, ինչ մեթոդներ և հնարներ են կիրառելու, ինչպես են վերահսկելու սեփական աշխատանքի կատարումը,ինչպես են վերլուծելու ստացված արդյունքները:

⁷ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

Կան ինքնուրույն աշխատանքի տարբեր տեսակներ⁸.

- Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Նոր կարողություն և հմտություն ձեռք բերելու ինքնուրույն աշխատանք
- Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքներ
- Աշխատանք դասագրքի հետ.

Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը: ⁹ Ինքնուսուցման պարագայում սովորողն ինքն է կազմակերպում, կարգավորում և հսկում իր իմացական գործունեությունը: Ինքնուրույն ուսումնական աշխատանքները լավագույնս կարելի է իրականացնել ուսուցման գործընթացը՝ մասնակիորեն հետազոտական գործընթացի վերածելով: Երեխայի ինքնուրույն գործունեությունը զարգանում է դեռևս վաղ տարիքից: Փոքր տարիքից նպաստելը կամ խոչնդոտելը իր սովերն է թողնում երեխայի ողջ հետագա կյանքի և գործունեության վրա: Դեռևս փոքր տարիքի երեխային թույլ չենք տալիս ասեղին ձեռք տալ, բայց ամբողջ կյանքում քննադատում ենք, թե ասեղ բռնել չգիտի: Ինքնուրույն աշխատանք պետք է իրականացնել դասից դաս, դասարանից դասարան:

Ինքնուրույն աշխատանքի դրական կողմերը.¹⁰

- Ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ նորը ճանաչելու ցանկություն է առաջանում: Իսկ այդ ցանկությունը նպաստում է այն կարողությունների զարգացմանը, որոնք պարտադիր են ինքնակրթության և ինքնակատարելագործման համար :
- Ժամանակի ընթացքում դասերին ինքնուրույն աշխատանքի պարբերաբար կազմակերպման և տնային տարատեսակ ինքնուրույն աշխատանքների

⁸ Յու.Ա.Ամիրջանյան, Ա.Ս. Սահակյան, Մանկավարժություն, Երևան 2004, էջ 177:

⁹ <https://znanio.ru/media/-----2615119>

¹⁰ <https://multiurok.ru/files/ink-nowrowynowt-yan-dzevavorowme.html>

կազմակերպումը նպաստում է սովորողների ճանաչողական և ստեղծագործական ունակությունների, մտածողության զարգացմանը :

- Ինքնուրույն աշխատանքի անցկացումն արագացնում է սովորողների գործնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումը :

Ինքնուրույն աշխատանքի կառուցվածքը

- կողմնորոշիչ
- ստուգիչ
- նախապատրաստական
- ամփոփիչ
- կազմակերպչական
- Հիմնական փուլ

Այսպիսով, ուսուցման գործընթացի կազմակերպման նոր ձևերը, մեթոդները և տեխնոլոգիաները պետք է նպաստեն մարդու ինքնուրույնության ձևավորմանը, հիմնարար գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը: Արդի ժամանակաշրջանում ուսուցանողը պետք է պատրաստակամ լինի առաջարկվող ու հանդես եկող ցանկացած մեթոդի ու հնարի տիրապետման և օգտագործման, նորի մեջ դրականը տեսնելու ու դեպի լավ որակների ծառայեցնելուն: Կյանքը ցույց է տալիս, որ թեև տեղեկատվական տեխնոլոգիաները չեն փոխարինելու ուսուցչին, սակայն տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին տիրապետող ուսուցիչը կփոխարինի տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին չտիրապետող ուսուցիչներին:

S2S գործիքներ, որոնք կարելի է կիրառել հայոց լեզվի և գրականության ժամին.

Սահիկաշար.(հավելված 1)

հղումը՝ https://docs.google.com/presentation/d/1DoYFEgXJZQn3d8qcd-aA_kXXbG-npx4wJ5DD13Ips/edit?usp=sharing

Քանի որ արդեն նշել ենք տեսողական հիշողության ազդեցությունը երեխայի իմացական դաշտի վրա, այս գործիքի բազմիցս կիրառումը ապացուցել է, որ ոչ մի աշակերտ անտարբեր չի մնում սահիկաշարի միջոցով տրամադրվող տեղեկատվության հանդեպ. այս գործիքի միջոցով նոր նյութի հաղորդում կարելի

Է կազմակերպել, աշակերտները սահիկաշարի միջոցով ծանոթանում են հեղինակի կենսագրությանը, կյանքի ուշագրավ տեղեկություններին, հնարավոր է վիրտուալ էքսկուրսիա կազմակերպել գրողի տուն-թանգարան. Որպես առաջադրանք աշակերտներին նույնպես կարելի է հանձնարարել որևէ թեմայի շուրջ կատարել հետազոտական աշխատանք՝սահիկաշարի պատրաստում՝ ինքնուրույն կամ խմբային:Առաջին նկարում դեռևս 2014 թվականին Աստղաձորի միջնակարգ դպրոցում կազմակերպել ենք Համո Սահյանի 100 ամյակին նվիրված միջոցառում: ՏՀՏ-ի միջոցով ներկայացվեց գրողի կենսագրական փաստեր, աշակերտները գրողի ձայնով ունկնդրեցին նրա ստեղծագործություններից: Իսկ երկրորդ նկարում արդեն 2021 թվականն է. 11-րդ դասարանի աշակերտների հետ կազմակերպեցինք <<Հովհաննես Շիրազ>> թեմայի ամփոփում: Ներկայացվեց գրողի մանկության ուշագրավ փաստեր, գրողի կատարմամբ ասմունք լսեցինք: Երկու դեպքում էլ եկանք այն համոզման, որ սովորական դասընթացին անտարբեր աշակերտները այս օրերին մեծ ակտիվություն են ցուցաբերում ու ուսումնասրության նկատմամբ ուշադիր աշակերտների հետ կարող են մրցել այս օրերին: Իսկ ահա հավելված 1-ը փորձարկվել է Աստղաձորի միջնակարգ դպրոցի 7-րդ դասարանում:

Քուիզիզ. (հավելված 2)

հղումը՝

<https://quizizz.com/admin/quiz/618bd7107cc3f8001e6bc066/%D5%B4%D5%B8%D6%82%D5%B7%D5%A5%D5%B2-%D5%A3%D5%A1%D5%AC%D5%B7%D5%B5%D5%A1%D5%B6>

այս գործիքի միջոցով հնարավոր է դառնում կազմել վիկտորինաներ, թեստեր, որով հայոց լեզվի և գրականության դասը դառնում է հետաքրքիր: Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում այս գործիքը. Քուիզիզ գործիքով կազմում ենք թեստային

աշխատանք, յուրաքանչյուր թեմայի ամփոփումը կարող ենք կատարել այս գործիքով.արդյունքում 5-10 ընտրելով կատարում ենք թեմայի ամփոփում ու միանգամից արդյունքներն ամփոփվում են: Այս գործիքի համար բնականաբար անհրաժեշտ է, որ յուրաքանչյուր երեխա նախապես տեղյակ լինի ու հեռախոսով ներկայանա դասի, քանի որ իրականացումը անհնար է առանց հեռախոսի կամ համակարգչի: Այս մեթոդը կիրառել ենք Աստղաձորի միջնակարգ դպրոցի 7-րդ դասարանում: Մուշեղ Գալշոյանի կենսագրական տեղեկությունների յուրացումից հետո դասը ամփոփվել է այս գործիքով: Նույն պահին աշակերտները վերանայել են սխալները: Հաջորդ ժամի մեկնարկին, երբ պետք է նախորդ նյութի հարցում լինեք, նորից ենք անդրադարձել քուիզի նույն հարցերին՝ համոզվելու համար, որ նյութը արդեն հստակ պատկերացնում են աշակերտները, գիտեն կենսագրական կարևոր տեղեկությունները: Այս գործիքը հնարավոր է օգտագործել և դպրոցում, և տանը:

Վորդվոլներ. Այս գործիքը շատ գործառույթներ ունի. տարբեր պատուհանների միջոցով կազմում ենք ամփոփման դաս, յուրաքանչյուր երեխա մի հարց կարող է ընտրել, բացվում է պատուհանը, ու աշակերտը հարցադրման պատասխանն է տալիս: Ինչպես նշեցի, ամփոփման դասի կազմակերպման լավ օրինակներ ու հնարավորություններ է ընձեռում այս ծրագիրը. ստորև ներկայացրել եմ Մուշեղ Գալշոյան թեմայի ամփոփման համար նախատեսված խաղը.

Եզրակացություն

Թեմայի վերաբերյալ հետազոտությունները ցույց տվեցին, որ 21-րդ դարում ակադեմիական գիտելիքները բավարար չեն որևէ բնագավառում հաջողության հասնելու համար. այսօր կարևորագույն նախադրյալ է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների իմացությունը: Թեմայի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց մի շարք դրույթներ.

- Ներառական կրթություն կազմակերպելիս և իրականացնելիս մեծ է ՏՀՏ-ի դերը, քանզի կախված աշակերտի մոտ գոյություն ունեցող խնդրից տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիայի կիրառումը հնարավորություն է տալիս աշակերտին լիարժեք մասնակցել դասընթացին.
- Յուրաքանչյուր սերունդ ինքն է թելադրում իր հետ աշխատելու մեթոդը, ու ներկայումս անհնար է հերքել, որ ոչ ոք անմասն չէ ՏՀՏ-ներից, ըստ այդմ անհրաժեշտություն է դառնում տեղեկատվական տեխնոլոգիան որպես գործիք աշխատեցնելը ուսումնառության ասպարեզում:
- Դասին ուսուցչի աշխատանքը դառնում է ուղղորդելը, հիմնական տեղեկատուն դառնում է ՏՀՏ-ն
- ապացուցված է, որ ավելի զարգացած է անհատի տեսողական հիշողությունը, ու մեղիա դասերը այդ հնարավորությունը ընձեռում են
- ՏՀՏ-ի օգտագործումը վստահություն է ներշնչում, եթե նախկինում աշակերտը վախենում էր սխալվելուց, ապա այս պարագայում նրա մոտ ձևավորվում է ինքնավստահություն, սխալվելը դառնում է դեպի գիտելիք տանող ճանապարհի հարթելի արգելք
- Աշակերտի մոտ զարգանում է ինքնուրույն աշխատանք կատարելու ցանկություն, ավելանում է պատասխանատվության զգացումը

- Համակարգիչը, հեռախոսը զուտ խաղային տեխնոլոգիայից վերածվում են գիտելիքի, տեղեկատվության հավաքագրման աղբյուրի
- Ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ զարգանում է ինքնակրթության ու ինքնակատարելագործման կարողությունը
- ՏՀՏ-ի մի շարք գործիքներ թույլ են տալիս գիտելիքը ստուգել թեստային առաջադրանքների միջոցով, իսկ գնահատումը կատարվում է մեխանիկորեն. այս դեպքում վերանում է <<սուբյեկտիվ գնահատում>> հասկացությունը,
- Կատարվում է ժամանակի խնայողություն նաև գրավոր աշխատանքներ ստուգելու տեսանկյունից. Նախկինում եթե ժամեր էին պահանջվում, գրավոր աշխատանքը ստուգելու, գնահատման սանդղակով համապատասխան գնահատում կատարելու համար, այժմ ՏՀՏ-ն տալիս է հնարավորություն առաջադրանքը հանձնելու պահին գնահատականը տեսնել, սխալները վերանայել: Իսկ նախկինում հաճախ ժամանակի սղության պատճառով անդրադարձը կատարվում էր մասնակիորեն
- Հնարավոր է դառնում կառավարելի դարձնել ժամանակը. Տեղեկատվությունը ուսուցանողի փոխարեն ստանձնում է ՏՀՏ-ն, իսկ ուսուցանողը կարող է վերահսկել ժամանակը

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ամիրջանյան Յու.Ա., Սահակյան Ա.Ս., Մանկավարժություն, Երևան 2004:
2. Աստվածատրյան Մելանյա,Թերզյան Գայանե,Թորոսյան Արտաշես, Շարխաթունյան Հայկ,Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, Ասողիկ հրատարակչություն, Երևան 2004:
3. Խաչատրյան Ս.,Ուսուցման արդյունավետ հնարներ, Երևան, Ֆրիդրիխ Հեբետ հիմնադրամ, Հայաստան 2020:
4. Մանուկյան Արմենուհի, Ուսուցչի մանկավարժական գործիմացության տեխնոլոգիական համակարգը, Երևան 2008:
5. Նախաշավիղ, 5.2017:
6. <https://multiurok.ru/files/ink-nowrowynowt-yan-dzevavorowme.html>
7. <https://znanio.ru/media/-----2615119>

Բովանդակություն

Ներածություն.....	2
Գրական ակնարկ.....	4
ՏՀՏ-ի կիրառման դրական և բացասական կողմերը.....	11
Ինքնուրույն աշխատանքի էությունը.....	12
Ինքնուրույն աշխատանքի կառուցվածքը.....	14
.....	16
Եզրակացություն.....	17
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	19